

مقایسه تعادل رقابتی لیگ برتر فوتبال ایران با لیگ‌های منتخب فوتبال کشورهای اروپایی

ابوالفضل درویشی^۱، دکتر مرتضی دوستی^۲

چکیده

مقدمه و هدف: جذابیت لیگ‌های ورزشی به عوامل متعددی بستگی دارد که یکی از این عوامل تعادل رقابتی می‌باشد. هدف از این تحقیق، مقایسه تعادل رقابتی لیگ برتر فوتبال ایران و کشورهای منتخب اروپایی است.

روش شناسی: روش پژوهش، توصیفی و از نوع پس رویدادی است. داده‌های این تحقیق ثانویه است و از جداول پایانی سال ۲۰۱۳-۲۰۱۲ به دست آمده است. جامعه آماری تحقیق شامل لیگ برتر کشورهای ایران، روسیه، فرانسه، آلمان، ایتالیا، هلند، اسپانیا، پرتغال و انگلیس و نمونه آماری آن، تیم‌های لیگ‌های کشور های مذکور است نسبت تمرکز (C5) و شاخص تعادل رقابتی (C5ICB) استفاده گردید. هرچه مقدار این شاخص‌ها کمتر باشد؛ تعادل لیگ بیشتر است و برعکس.

یافته‌ها: براساس شاخص تعادل رقابتی (C5ICB) نتایج ذیل به دست آمد: ترتیب تعادل لیگ‌های برتر کشورهای منتخب: روسیه (۱۳۳)، فرانسه (۱۳۵)، ایران (۱۳۶)، آلمان (۱۴۱)، ایتالیا (۱۴۴)، هلند (۱۴۶)، اسپانیا (۱۴۸)، پرتغال (۱۴۹) و انگلیس (۱۵۰) است که لیگ برتر کشور ایران در رتبه سوم بین کشورهای منتخب قرار دارد.

بحث و نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌ها و رتبه سوم ایران بین کشورهای مطرح اروپایی، می‌توان نتیجه گرفت که فوتبال در ایران به صورت متعادل تری دنبال می‌شود و تیم‌های مختلف ایران در لیگ هر سال برای قهرمانی در حال رقابت هستند و تا هفته‌های آخر این رقابت ادامه دارد که نشان‌دهنده پیشرفت فوتبال در نقاط مختلف کشور است.

واژگان کلیدی: فوتبال، لیگ برتر، اروپا، جذابیت، تعادل رقابتی.

در بین ورزش‌های جهان، فوتبال رایج‌ترین و پرطرفدارترین ورزش محسوب می‌شود که می‌توان لبریز بودن ورزشگاه‌ها را از تماشاچیان در دیدارهای مختلف و برخورداری از بینندگان چند صد میلیونی پخش تلویزیونی موید این مطلب دانست (۱). لبریز بودن ورزشگاه‌ها از تماشاگران در دیدارهای داخلی، ملی، قاره‌ای و جهانی و برخورداری رقابت‌ها از بینندگان چند میلیونی تلویزیونی، فوتبال را مردمی‌ترین ورزش جهان معرفی کرده است. در کشور ما نیز فوتبال رایج‌ترین و پرطرفدارترین ورزش است (۲). جذابیت مسابقه فوتبال به عوامل زیادی وابسته است که می‌توان به کیفیت بازیکنان، جایگاه تیم‌ها، امکانات ورزشگاه و ... اشاره کرد که تعادل رقابتی نیز یکی از موارد بسیار مهمی است که می‌تواند جذابیت مسابقه فوتبال را افزایش دهد. به گونه‌ای که اگر دیگر عوامل برابر باشند، ایهام در مورد پیش‌بینی نتایج، میزان علاقه‌ی حامیان و تقاضا برای تماشای مسابقات را افزایش می‌دهد. رشته‌هایی که نتایج مسابقات آنها پیش‌بینی نشدنی است در مقایسه با رشته‌هایی که نتایج مسابقات آنها را می‌توان پیش‌بینی کرد، از جذابیت بیشتری برخوردارند (۳). اکثر اقتصاددانان ورزشی تعادل رقابتی را از این منظر مهم می‌دانند که به‌طور مستقیم با تمایل هواداران مرتبط است؛ به عبارت دیگر هرچه رویداد ورزشی از تعادل رقابتی بهتری برخوردار باشد، تمایل بیشتری را به سوی خود جلب خواهد کرد (۲). بنابراین وجود میزان معقولی از تعادل رقابتی برای مسابقات فوتبال لازم است. میهان، نلسون و ریچاردسون^۱ (۲۰۰۷) برای اندازه‌گیری تعادل رقابتی از بررسی تفاوت درصد برد تیم‌های میزبان و مهمان استفاده کردند نتیجه پژوهش آن‌ها این موارد می‌باشد: (۱) تغییرات تعادل رقابتی بر روی تعداد تماشاچیان تاثیر منظم و ثابتی ندارد. (ب) با افزایش اختلاف امتیاز تیم با تیم اول لیگ، تاثیر تغییرات تعادل رقابتی افزایش می‌یابد. (ج) در صورتی که تیم‌های میزبان نتایج بهتری نسبت به تیم‌های مهمان بگیرند، اثرات تعادل رقابتی در طول فصل کاهش پیدا می‌کند (۴). بورلند و مک‌دونالد^۲ (۲۰۰۳) در مقاله‌ی خود با عنوان تقاضا برای ورزش تعادل رقابتی را با سه مدل معرفی کردند که شامل: تعادل رقابتی برای یک مسابقه، تعادل رقابتی برای یک فصل از مسابقات و در نهایت تعادل رقابتی بلند مدت که برای چند فصل متوالی از مسابقات محاسبه می‌شود، می‌باشد (۵). وجود تعادل رقابتی در هر لیگ ورزشی امری ضروری است تا با حفظ شور و استقبال تماشاگران و هواداران و حضور آن‌ها در ورزشگاه‌ها از درآمد حاصله استفاده کنند و این منبع درآمد مهم بودجه مناسبی را برای باشگاه‌ها فراهم کند. براندس و فرانک^۳ (۲۰۰۶) در مطالعه‌ی خود به این نتیجه رسیدند که یکی از عوامل مهم برای افزایش گرایش هواداران برای حضور در ورزشگاه‌ها، وجود تعادل رقابتی است؛ بنابراین وجود تعادل رقابتی در ورزش‌های مختلف امری ضروری است (۶). در تحقیقاتی که در زمینه‌ی تعادل رقابتی انجام شده است، دیونگ و ایستال^۴ (۲۰۱۰) به این نتیجه رسیدند که عملکرد باشگاه‌ها در رقابت‌هایی که در سطح اروپا انجام می‌شود مانند لیگ قهرمانان و جام حذفی باشگاه‌های، تعادل رقابتی در لیگ‌های اروپا به‌طور قابل ملاحظه‌ای کاهش یافته است (۷). گوئسنس^۵ (۲۰۰۶) در مطالعه‌ای که در کشورهای اروپایی انجام داد به این نتیجه دست یافت که در بلژیک و انگلستان کاهش تعادل رقابتی اتفاق افتاده است، در آلمان و فرانسه روند قابل ملاحظه‌ای مشاهده نشد و پرتغال تنها کشوری بود که افزایش تعادل رقابتی داشت (۱). یوسفی و همکاران (۱۳۹۱) در تحقیقی به این نتیجه رسید که حداثت سال‌های ۷۴ تا ۷۸ لیگ ایران دارای تعادل بیشتر و بین سال‌های ۷۹ تا ۸۳ از تعادل کمتری برخوردار بوده است بعد از این تاریخ، تعادل رقابتی افزایش پیدا کرده به گونه‌ای که فصل ۸۷-۸۶ در پانزده سال اخیر دارای بیشترین تعادل رقابتی بوده است (۳). نقشبندی و همکاران (۱۳۹۱) در تحقیقی نتیجه گرفتند که تعادل رقابتی ایران از کشورهای منتخب بالاتر بوده است (۸). رسولی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی نتیجه گرفتند تعادل رقابتی قهرمانی در لیگ ایران در بهترین وضعیت و در ایتالیا و انگلستان در بدترین حالت خود است. بر اساس ضریب جینی، به ترتیب ایران، آلمان و فرانسه در بهترین حالت و کشورهای انگلستان، اسپانیا و ایتالیا وضعیت برابری دارند (۱). محرمی‌زاده و همکاران (۲۰۱۳) در مقاله‌ای تعادل رقابتی لیگ برتر ایران را در دو فصل ۲۰۰۹-۲۰۱۰ و ۲۰۱۱-۲۰۱۰ بررسی کردند و نتیجه گرفتند که در فصل ۲۰۱۰-۲۰۰۹ لیگ برتر ایران از تعادل بیشتری برخوردار بوده است (۹). ماناسیس و همکاران (۲۰۱۳) در بررسی تعادل رقابتی فوتبال اروپا نتیجه گرفتند که وضعیت تعادل رقابتی لیگ انگلیس در پنجاه سال اخیر به این گونه بوده است که تعادل رقابتی از سال ۱۹۵۹ تا اواسط ۱۹۹۰ به‌طور کلی ثابت باقی‌مانده است اما پس از آن تا سال ۲۰۰۸ کاهش قابل توجه داشته است (۱۰). با توجه به اینکه باشگاه‌های فوتبال ایران اغلب توسط دولت و بخش‌های دولتی حمایت می‌شوند و بازیکنان نخبه به‌صورت پراکنده در همه‌ی تیم‌ها حضور دارند. این مطلب نشان می‌دهد که در لیگ ایران هیچ تیمی وجود ندارد که از نظر مالی آن‌چنان قوی باشد که بتوانند همه‌ی بازیکنان نخبه را در اختیار

¹ Meehan, Nelson and Richardson

² Borland & MacDonald

³ Brandes & Frank

⁴ Dejonghe and Opstal

⁵ Goossens

بگیرد. این مسئله یکی از دلایلی است که موجب می‌شود تعادل رقابتی موجود در لیگ ایران افزایش یابد (۲). با تبدیل شدن ورزش به صنعت و کسب درآمد از طریق آن، بعضی باشگاه‌ها از این روند استفاده بیشتری کرده‌اند، به‌گونه‌ای که بعضی تیم‌ها با حضور در مسابقات معتبر مثل لیگ قهرمانان اروپا یا جام جهانی، منابع مالی زیادی را کسب کرده‌اند. با بالا رفتن تعادل رقابتی بین تیم‌ها، حساسیت و جذابیت مسابقات افزایش می‌یابد، بنابراین روزه‌روز به علاقه‌مندان افزوده می‌شود. دی دومیزیو (۲۰۱۰) در مورد تعادل رقابتی و تماشاچیان خانگی (از طرق تلویزیون) دریافت که پیش‌بینی پذیر نبودن مسابقات فوتبال سری‌آ، ۹۰ درصد قصد تماشای بازی را برای تماشاچیان خانگی را تبیین می‌کند (۱). از طرفی، تمایل بیشتر هواداران به تماشای مسابقات بر منابع درآمدی صنعت فوتبال نظیر بلیت‌فروشی، حق پخش تلویزیونی بازی‌ها، تبلیغات و حمایت مالی تاثیر بسزایی خواهد داشت و از آنجا که در صورت خصوصی‌سازی، باشگاه‌ها باید خود درآمدزا باشند؛ پس از طریق افزایش تعادل رقابتی در یک لیگ و در نتیجه - ی آن افزایش درآمد تیم‌ها، درآمدهای آن‌ها افزایش می‌یابد. البته بیشترین تاثیر تعادل رقابتی زمانی است که باشگاه‌ها از طریق پخش تلویزیونی درآمد کسب کنند، اما در ایران باشگاه‌های فوتبال از این منبع درآمدی سهمی ندارند. این در حالی است که مهم‌ترین منبع درآمدی بزرگ‌ترین باشگاه‌های جهان، سود حاصل از پخش تلویزیونی است. در ایران نیز باید زمینه‌ی لازم برای استفاده‌ی باشگاه‌ها از این منبع درآمدی فراهم شود. در غیر این صورت بحث حرفه‌ای شدن و خصوصی‌سازی باشگاه‌ها در عمل غیرممکن است. بنابراین با توجه به مسائل گفته شده و مباحث مربوطه، توجه به تعادل رقابتی و کنترل آن باید مدنظر مسئولان و مدیران قرار گیرد. پژوهش حاضر درصدد است روند تعادل رقابتی در لیگ ایران و لیگ‌های معتبر اروپایی را در فصل ۲۰۱۲-۲۰۱۳ بررسی کند.

روش شناسی

تحقیق حاضر توصیفی و از نوع پس رویدادی است. داده‌های آن از جداول پایانی لیگ برتر کشورهای ایران، اسپانیا، آلمان، ایتالیا، انگلیس، روسیه، فرانسه، پرتغال و هلند در فصل ۲۰۱۳-۲۰۱۲ به دست آمده است. هدف از این تحقیق عبارت است از: مقایسه تعادل رقابتی لیگ برتر فوتبال ایران و چند کشور اروپایی در فصل ۲۰۱۳-۲۰۱۲ و رده‌بندی آن‌ها. جامعه آماری این تحقیق شامل لیگ کشورهای ایران، اسپانیا، آلمان، ایتالیا، انگلیس، روسیه، فرانسه، پرتغال و هلند و نمونه آماری تیم‌های آن است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از دو شاخص اقتصادی نسبت تمرکز^۱ (C5) و C5ICB^۲ استفاده شد. این ابزار مدل‌های ریاضی است که الهی و همکاران (۱۳۹۱) (۲)، نووتنی^۳ (۲۰۰۶) (۱۱)، فدرسن^۴ (۲۰۰۶) (۱۲)، تریرو^۵ (۲۰۰۶) (۱۳)، گوگوت و پریماولت^۶ (۲۰۰۶) (۱۴) در تحقیقات خود استفاده کردند. هنگامی که تعداد تیم‌های لیگ تغییر کند، مقدار C5 هم تغییر می‌یابد؛ بنابراین این شاخص زمانی برای زمانی مفید است که لیگ‌ها تعداد تیم‌های برابری داشته باشند؛ اما C5ICB نسبت به تغییرات در تعداد تیم‌ها حساسیت دارد و در صورت تعادل کامل یک لیگ، همیشه برابر ۱۰۰ است. هرچه این شاخص از ۱۰۰ بیشتر شود، یعنی آن لیگ تعادل کمتری دارد، به بیان دیگر افزایش در این شاخص به معنی کاهش در تعادل رقابتی است و بالعکس (۱۵). با توجه به اینکه برای به دست آوردن C5ICB به مقدار C5 هم نیاز است، بنابراین بایستی C5 هم محاسبه شود اما در تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق فقط از C5ICB استفاده شده است.

$$C5 = \frac{\text{مجموع امتیازات کسب شده توسط پنج تیم اول}}{\text{مجموع امتیازات کسب شده توسط همه تیم‌ها}}$$

$$C5ICB = \left(\frac{C5}{5/N} \right) \times 100$$

N برابر است با تعداد تیم‌های لیگ (۱۶). در جدول (۱) اطلاعات مربوط به لیگ‌های منتخب آورده شده است.

¹ The five – club concentration ratio

² The C5 index of competitive balance

³ Novotny

⁴ Feddersen

⁵ Tenreiro

⁶ Gouget and Primault

جدول (۱) اطلاعات مربوط به لیگ‌های منتخب

کشور	نام لیگ	تعداد تیم
روسیه	لیگ برتر روسیه	۱۶
فرانسه	لوشامپیونه	۲۰
ایران	لیگ برتر ایران (خلیج فارس)	۱۸
آلمان	بوندس لیگا	۱۸
ایتالیا	سری آ	۲۰
هلند	لیگ برتر فوتبال هلند	۱۸
اسپانیا	لیگا آدلانته	۲۰
پرتغال	لیگ برتر پرتغال	۱۶
انگلیس	لیگ برتر انگلیس (جزیره)	۲۰

یافته ها

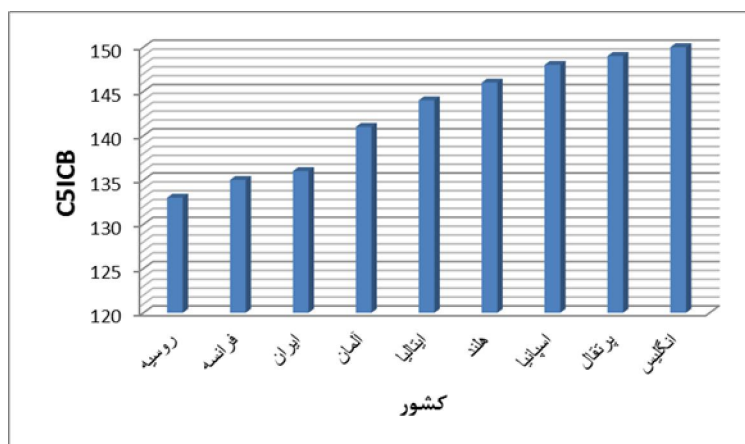
یافته‌های تحقیق در جدول و شکل زیر نشان داده شده است:

جدول (۲) رتبه بندی براساس شاخص تعادل رقابتی (C5ICB)

کشور	C5	C5ICB	رتبه
روسیه	۰/۴۱۵	۱۳۳	اول
فرانسه	۰/۳۳۷	۱۳۵	دوم
ایران	۰/۳۷۸	۱۳۶	سوم
آلمان	۰/۳۹۰	۱۴۱	چهارم
ایتالیا	۰/۳۶۱	۱۴۴	پنجم
هلند	۰/۴۰۶	۱۴۶	ششم
اسپانیا	۰/۳۷۱	۱۴۸	هفتم
پرتغال	۰/۴۶۴	۱۴۹	هشتم
انگلیس	۰/۳۷۵	۱۵۰	نهم

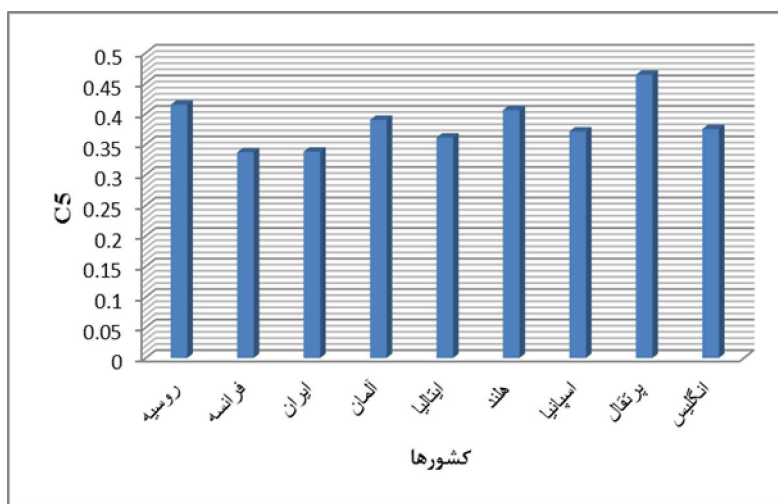
با توجه به جدول (۱) لیگ کشورهای روسیه، فرانسه، ایران، آلمان، ایتالیا، هلند، اسپانیا، پرتغال و انگلیس از لحاظ تعادل رقابتی^۱ در رتبه‌های اول تا نهم قرار دارند.

نتایج تحقیق در نمودار شماره ۱ و ۲ به صورت زیر نشان داده شد:

نمودار (۱) شاخص C5ICB کشورهای منتخب

نمودار شماره (۱) نشان می‌دهد براساس شاخص C5ICB، لیگ‌های برتر کشورهای مورد بررسی به ترتیب از تعادل بیشتر به کمتر عبارتند از: روسیه، فرانسه، ایران، آلمان، ایتالیا، هلند، اسپانیا، پرتغال و انگلیس.

نمودار (۲) شاخص C5 کشورهای منتخب

نمودار شماره (۲) نشان می‌دهد براساس شاخص C5، لیگ‌های برتر کشورهای مورد بررسی به ترتیب از تعادل بیشتر به کمتر عبارتند از: فرانسه، ایران، ایتالیا، اسپانیا، انگلیس، آلمان، هلند، روسیه و پرتغال.

بحث و نتیجه گیری

یافته‌های مربوط به شاخص‌های C5 و C5ICB در لیگ کشورهای ایران، آلمان، روسیه، فرانسه، ایتالیا، هلند، اسپانیا، پرتغال و انگلیس در جدول شماره ۲ و نمودارهای شماره ۱ و ۲ نشان داده شده است. بر اساس شاخص نسبت تمرکز، ترتیب تعادل لیگ‌ها عبارت‌اند از: فرانسه، ایران، ایتالیا، اسپانیا، انگلیس، آلمان، هلند، روسیه و پرتغال، اما با توجه به اینکه لیگ‌های برتر ایران، آلمان و هلند ۱۸ تیمی، لیگ‌های روسیه و پرتغال ۱۶ تیمی و بقیه لیگ‌ها ۲۰ تیمی‌اند و اینکه شاخص C5 نسبت به تغییرات تعداد تیم‌ها حساس نیست، نتیجه گرفتن بر اساس این شاخص در بعضی موارد ممکن است گمراه کننده باشد (۳)؛ بنابراین، شاخص C5ICB که تعداد تیم‌های هر لیگ بر آن تاثیر دارد، به عنوان شاخص اصلی مد نظر این پژوهش است. بر اساس این شاخص لیگ‌ها برتر کشورهای منتخب از بیشترین به کمترین عبارت‌اند از: روسیه (۱۳۳)، فرانسه (۱۳۵)، ایران (۱۳۶)، آلمان (۱۴۱)، ایتالیا (۱۴۴)، هلند (۱۴۶)، اسپانیا (۱۴۸)، پرتغال (۱۴۹) و انگلیس (۱۵۰). زمانی که تعادل رقابتی کم باشد، می‌توان نتیجه مسابقات را با اطمینان بالاتری پیش بینی کرد و وقتی که مسابقات قابل پیش‌بینی باشند، قهرمان لیگ راحت‌تر پیش‌بینی می‌شود و در نتیجه از جذابیت لیگ کاسته می‌شود. در بین کشورهای مطرح اروپایی، ایران رتبه سوم را از نظر تعادل دارد.

در این مقاله پنج لیگ انگلستان، اسپانیا، ایتالیا، آلمان و فرانسه به عنوان پنج لیگ برتر و پردرآمد جهان و کشورهای هلند، پرتغال و روسیه هم به عنوان کشورهایی که دارای تیم‌های سطح اول در اروپا هستند، برای این پژوهش انتخاب شده‌اند. C5ICB لیگ‌های اسپانیا، انگلستان و پرتغال بزرگ‌تر از لیگ‌های دیگر است و لیگ‌های ایتالیا و هلند هم از تعادل پایینی برخوردارند و این به معنی کمبود تعادل رقابتی در این لیگ‌ها، در مقایسه با لیگ‌های دیگر در این تحقیق است. در انگلستان تیم اول (منچستر یونایتد) اختلاف امتیاز زیادی با بقیه تیم‌ها دارد و پنج تیم اول هم با سایر تیم‌ها اختلاف امتیاز دارند و این امر باعث شده است که تعادل لیگ انگلستان کاهش یابد. جایگاه کنونی تیم منچستر یونایتد را می‌توان مدیون مربی و بازیکنان خوب که با هزینه‌های زیادی به این تیم آمده‌اند، دانست؛ در حالی که هزینه‌های تیمی مثل کوئینز پارک در یک فصل شاید بسیار کمتر از تیم‌هایی مثل منچستر یونایتد و چلسی باشد و همان‌طور که در جدول نهایی فصل ۲۰۱۲-۲۰۱۳ می‌توان مشاهده کرد که منچستر سیتی در جایگاه دوم لیگ انگلستان قرار دارد که یکی از دلایل اصلی اضافه شدن منچستر سیتی به جمع مدعیان استفاده از قدرت مالی مدیران خود و جذب بازیکنان تراز اول جهان است. جدول پایانی لیگ انگلیس نشان می‌دهد که چطور تیم‌های اول اختلاف فاحش امتیازی با تیم‌های میانی و پایانی دارند و تیم‌های میانی هم اختلاف فاحش امتیازی با تیم‌های آخر جدول دارند و همین اختلافات باعث شده است که این لیگ نامتعادل‌ترین لیگ در بین کشورهای منتخب این پژوهش باشد.

دومین لیگ نامتعادل در این تحقیق، لیگ پرتغال است. با مشاهده جدول پایانی لیگ پرتغال درمی‌یابیم که دو تیم پورتو و بنفیکا وضعیتی مشابه با تیم‌های بارسلونا و رئال در لالیگای اسپانیا دارند و از چند هفته مانده به پایان لیگ، این دو تیم مدعیان اصلی قهرمانی بوده‌اند.

لالیگای اسپانیا سومین لیگ نامتعادل است. با نگاهی به جدول نهایی فصل ۲۰۱۲-۲۰۱۳ لالیگای اسپانیا به سادگی می‌توان فاصله امتیازی تیم‌های اول (بارسلونا) و دوم (رئال مادرید) با دیگر تیم‌ها قابل مشاهده است و حتی اختلاف امتیاز تیم اول و دوم هم فاحش است. احتمالاً این اختلاف را می‌توان به حضور هرساله در لیگ قهرمانان اروپا و حضور بازیکنان مطرح جهان در این تیم‌ها دانست که موجب شده است به منابع درآمدی عمده از جمله حق پخش تلویزیونی، فروش بازیکنان و اسپانسر دست پیدا کنند.

لیگ هلند چهارمین لیگ نامتعادل این پژوهش است. در این لیگ تیم آژاکس به عنوان تیم اول با سایر تیم‌ها اختلاف زیاد امتیازی دارد و اختلاف تیم ششم (توتنته) با تیم هفتم جدول ۱۹ امتیاز است که تعادل این لیگ را بسیار پایین آورده است. دلیل اختلاف آژاکس با سایر تیم‌ها حضور مداوم این تیم در لیگ قهرمانان اروپا و طرفداران زیاد این تیم و در نتیجه آن، به دست آوردن منابع مالی از این طریق می‌باشد.

پنجمین لیگ نامتعادل در این تحقیق ایتالیاست که در آن یوونتوس (تیم اول) اختلاف ۹ امتیازی با تیم دوم جدول (ناپولی) دارد. در فصل ۲۰۱۲-۲۰۱۳ تیم‌هایی مثل اینتر و میلان از فصل‌های قبل ضعیف‌تر بودند و در اواسط فصل بود که میلان بهتر شد و در پایان سوم شد و همین باعث شد که یوونتوس با اختلاف امتیاز قهرمان این فصل شود. از دلایل احتمالی کاهش تعادل رقابتی کالچو می‌توان به نگرش مسئولان ورزش این کشور

به فوتبال اشاره کرد که همواره دیدگاهی سیاسی بوده است. حضور افراد سیاسی بزرگ و خانواده‌های معروف ایتالیایی در تیم‌های آ. ث. میلان، یوونتوس، اینترمیلان و ... می‌تواند مهر تأییدی بر این ادعا باشد (۸).

آلمان ششمین لیگ نامتعالی این پژوهش است که در این لیگ نیز بایرن مونیخ (تیم اول) با اختلاف ۲۵ امتیازی از تیم دوم (دورتموند) قهرمان این فصل شده است که و تیم‌های دوم و سوم (بایرلورکوزن) اختلاف یک امتیازی دارند ولی تیم سوم با چهارم ۱۰ امتیاز فاصله دارد و این اختلافات باعث کاهش تعادل لیگ آلمان شده است. آلمان به نسبت لیگ‌های قبلی از بازیکنان بومی و آلمانی در لیگ خود استفاده می‌کند و این امر را می‌توان در پیشرفت تیم ملی آلمان مشاهده کرد.

لیگ روسیه در میان کشورهای حاضر در این تحقیق تعادل بیشتری دارد در جدول فصل ۲۰۱۲-۲۰۱۳ روسیه فقط تیم اول (زسکامسکو) اختلاف ۱۰ امتیازی با تیم دوم یعنی زینت دارد ولی بین بقیه تیم‌ها اختلافی یک، دو و پنج امتیازی تا تیم دهم جدول وجود دارد و همین باعث افزایش تعادل این لیگ شده است. در لیگ فرانسه هم که در رده‌ی دوم متعادل‌ترین لیگ در این تحقیق قرار دارد فقط پاری سن ژرمن (تیم اول) اختلاف ۱۲ امتیازی با تیم دوم یعنی مارسی دارد که این اختلاف تیم پاری سن ژرمن با سایر تیم‌ها به دلیل خرید بازیکنان مطرح اروپایی با استفاده از موقعیت مالی مدیران و مالکان عرب خود است؛ اما فاصله امتیازی سایر تیم‌ها با یکدیگر کم است. به جزء پاری سن ژرمن، سایر تیم‌های لیگ فرانسه قدرت مالی کافی برای رقابت با تیم‌های مطرح اروپایی در مواردی مانند جذب بازیکنان شاخص ندارند و اغلب بازیکنان این لیگ، بومی یا اهل کشورهای آفریقایی‌اند که زمانی مستعمره‌ی فرانسه بوده‌اند و باعث شده است که تعادل بیشتری در لیگ فرانسه وجود داشته باشد.

با وجود تحقیقات پژوهشگران حوزه‌ی اقتصاد ورزش مبنی بر غیرقابل مقایسه بودن لیگ‌های فوتبال اروپا با بقیه‌ی لیگ‌های جهان، در رقابت‌های اروپایی تعادل رقابتی به وضوح کاهش یافته است (۸). در سال‌های اخیر، تعادل رقابتی در لیگ برتر بیسبال^۱ کاهش پیدا کرده است و در نتیجه آن حضور تماشاگران برای دیدن رقابت‌ها روند نزولی داشته است که در صورت ادامه این روند، منابع درآمدی آنان با خطر روبرو است (۱۷).

لیگ ایران در بین کشورهای حاضر در این تحقیق سومین لیگ متعادل است که در حضور کشورهای سطح اول فوتبال جهان و اروپا رتبه‌ی بسیار خوبی است. در این لیگ استقلال (تیم اول) با اختلاف دو امتیازی از تیم دوم (تراکتورسازی) و سه امتیازی از تیم سوم (سپاهان)، قهرمان شد که نشان از رقابت بسیار نزدیک این سه تیم تا هفته‌های آخر برای قهرمانی است و حتی فاصله‌ی تیم‌های بعدی هم با یکدیگر بسیار کم که نشان از حساسیت بالای لیگ برتر ایران است و حتی تا هفته‌ی پایانی، هنوز تکلیف بعضی از تیم‌های سقوط کننده به لیگ یک مشخص نبود؛ برای مثال تیم‌های پیکان و نفت آبادان دارای امتیازات مشابه بودند. تیم فولاد تا هفته‌ها در صدر جدول قرار داشت و همچنین تیم‌های سپاهان و تراکتورسازی تا هفته‌های آخر از مدعیان قهرمانی بودند که نشان‌دهنده‌ی این است که رقابت تیم‌ها در فوتبال ایران بسیار نزدیک شده و چند تیم شانس قهرمانی دارند و حتی پرسپولیس در رتبه‌ی هفتم این فصل قرار گرفت. حضور یک تیم از تهران، یک تیم از تبریز، یک تیم از اصفهان و یک تیم از خوزستان در رقابت‌های این فصل لیگ قهرمانان آسیا بیانگر این مطلب است که فوتبال در ایران از حالت متمرکز خود در تهران خارج شده و در دیگر مناطق کشور از جمله اصفهان، کرمان، تبریز و ... به سرعت در حال پیشرفت است. اساساً افزایش علاقه‌ی طرفداران رویکردی مثبت است و باعث افزایش درآمد می‌شود. با وجودی که هواداران مایل‌اند تیم مورد علاقه‌شان همه‌ی بازی‌هایش را ببرد، اما حتی آن‌ها هم طرفدار بازی زیبا و فشرده-اند و افزایش تعادل رقابتی را ترجیح می‌دهند (۳). نتایج این تحقیق با نتایج پژوهش‌های نقشبندی و همکاران (۱۳۹۱) (۸) و رسولی و همکاران (۱۳۹۲) (۱) همسو بوده است که در این پژوهش‌ها نیز ایران جایگاه خوبی از لحاظ تعادل رقابتی بین کشورهای مورد مطالعه کسب کرده است. در تحقیق نقشبندی و همکاران (۱۳۹۱)، ایران بالاترین تعادل رقابتی را در بین کشورهای اروپایی منتخب در آن تحقیق داشت که شاید دلیل سوم شدن ایران، افزایش تعداد لیگ‌های مورد مطالعه یا فصل مورد بررسی در این تحقیق باشد (۸).

لیگ ایران از لحاظ تعادل رقابتی در بین لیگ‌های منتخب، جایگاه مناسبی دارد و این نشان از حساسیت و نزدیک بودن رقابت‌ها در لیگ برتر فوتبال ایران دارد به منظور داشتن لیگ پویا و جذاب لازم است، راه‌کارهایی برای حفظ تعادل رقابتی بهینه در لیگ حرفه‌ای فوتبال اندیشیده شود، هرچند از لحاظ امکانات سخت‌فزاری و نرم‌افزاری کشور ایران از اروپا عقب است و مسئولین باید با توجه به علاقه‌مندان پرشور در فوتبال، روزبه‌روز فوتبال را از همه لحاظ توسعه دهند. در پایان ذکر این نکته ضروری است که بیشتر بودن تعادل رقابتی در لیگ برتر فوتبال ایران در مقایسه با برخی لیگ‌های

^۱ Major League Baseball (MLB)

مطرح اروپا در این تحقیق به مفهوم جذابیت بیشتر و مطلق لیگ ایران نیست. جذابیت یک مسابقه فوتبال علاوه بر تعادل رقابتی به عواملی مانند تعداد بازیکنان ستاره، کیفیت استادیوم‌ها، کیفیت خدمات ارائه شده در قبل، حین و بعد از بازی، خدمات جنبی و رفاهی مثل امکانات پارکینگ، کاهش هزینه‌های روانی دیدار مانند عدم سردرگمی در تهیه بلیط، سرویس‌های رفت و برگشت به استادیوم و سایر امکانات برای افراد مختلفی که به ورزشگاه می‌آیند مثل خبرنگاران و... بستگی دارد (۸). مقایسه‌ی مواردی که گفته شد برای بررسی لیگ‌های کشورهای مختلف نیازمند تحقیقات گسترده می‌باشد. پیشنهاد می‌شود برای مشخص شدن جایگاه لیگ برتر فوتبال ایران در میان لیگ‌های معتبر در مواردی مثل کیفیت استادیوم‌ها، خدمات رفاهی و سایر امکانات تحقیقات علمی انجام شود. همچنین پیشنهاد می‌شود برای تحقیقات آینده لیگ برتر فوتبال ایران با لیگ‌های کشورهای آسیایی مقایسه شود تا جایگاه ایران در بین کشورهای آسیایی هم مشخص شود.

References:

1. Rasouli, M. Saatchian, V. Elahi, AR (1392). **The distribution of power in the Champions League and Premier League in Europe using economic indicators (k Top teams, Lorenz curves and Gini coefficients)**. Journal of Sport Management Studies, No. 17, pp. 190-175.
2. Elahi, AR. Rasouli, M. Saatchian, V (1391). **The analysis of the competitive balance Professional Football League Iran**. Journal of Research in Sport Management and motor behavior. No: 4, pp: 135-148.
3. Yousefi, B. Sadeghi-Boroujerdi, S. Naqshbandi SS (1391). **"The competitive balance in Football Premier League Iran from 1374 to 1389"**. Journal of Sport Management, No. 13, pp. 79-65.
4. Meehan. Jr., Randy. A.N. and Richardson, V.T. (2007). **"Competitive balance and game attendance in major league baseball"**. Journal of sports economics. 8(6), PP: 563-580.
5. Borland, Jeffery, & MacDonald, Robert. (2003). **Demand for sport**. *Oxford review of economic policy*, 19(4), 478-502.
6. Brandes, Leif, & Franck, Egon. (2006). **How Fans may Improve Competitive Balance-An empirical analysis of the German Bundesliga**: Universität Zürich, Working Paper. Pp:27.
7. Dejonghe, T. and Opstal. W.V. (2010). **"Competitive balance between national leagues in european football after the bosman case"**. Rivista di diritto ed economia dello sport, 6 (2). PP: 41-61.
8. Naqshbandi, SS, yousefi, B. Sadeghi-Boroujerdi, S. (1391). **"Comparing competitive balance in Europe League football with five professional soccer league in the season 2009 - 2010 AD"**. Sport Management Studies, 13, pp. 78-65.
9. Moharamzadeh. M ,Amini .S ,Jabari. N. (2013). **"Competitive Balance in Iranian Football League in Two Consecutive Seasons"**. World Applied Sciences Journal 21 (1): 125-128.
10. Manasis. V ,Avgerinos. V ,Ntzoufras. I ,Reade. J. J. (2013). **"Quantification of competitive balance in European football: development of specially designed indices"**. IMA Journal of Management Mathematics 24, 363-375.
11. Novotny, J. (2006). **"Economic trends in Czech football teams and UEFA"**. Nyon, May 2nd, UEFA. PP: 16-30.
12. Feddersen, A. (2006). **"Economic consequences of the UEFA champions league for national championships: the case of Germany Nyon, May 2nd"**. UEFA, PP: 51-65.
13. Tenreiro. F. (2006). **Can eruoepan football David's equal their Goliath's? The Portuguese case assesment**. Nyon. May 2nd. PP: 66-72.
14. Gouget, J. – J. and Primault D. (2006). **"The economic impact of the UEFA champions league on the French football championship"**. Nyon, May 2nd, UEFA, PP: 98-129.
15. Szymanski, S. (2001). **"Income inequality, competitive balance and the attractiveness of team sports: some evidence and a natural experiment from English soccer**. Economic journal, 111, F69-F84.
16. Halicioglu. F. (2006). **"The impacts of football point systems on the competitive balance: evidence from some eruoepan football leagues"**. Rivista di diritto economia dello sport, Vol. 2, No. 2, PP: 67-76.
17. Liam. J. A. (2008). **"Unbalanced Schedules and the Estimation of Competitive Balance in the Scottish Premier League"**. Scottish Journal of Political Economy, 55(4), 488-508.